

Samenwerking in de zorg

Concentraties van zorginstellingen haalden de afgelopen jaren het nieuws. De fusiegolf leidde tot de zorg-specifieke fusietoets. Zorgaanbieders met een bepaalde omvang en omzet moeten hierdoor goedkeuring hebben van de Nederlandse Zorg Autoriteit (NZA) en de Autoriteit Consument en Markt bij een wens tot fusie, samenwerking of een andere vorm van concentratie. De goed geïnformeerde ondernemingsraad kan hierbij een eigen positie innemen.

Door Suzanne Broens en Annette Terpstra

Rlevant om te weten is hoe de samenwerking wordt vormgegeven en tot welke consequenties dit kan leiden voor onder meer het personeel. De vorm die voor een concentratie wordt gekozen kan namelijk (verstreckende) juridische, financiële en organisatorische consequenties hebben voor de organisatie. De achterliggende gedachte van de fusietoets is onder meer, dat zorgaanbieders niet zo groot mogen worden dat zij de concurrentie belemmeren.

Vormen van samenwerking

Er zijn verschillende vormen van organisatorische concentratie.

- Een juridische fusie is de meest verstreckende vorm van samenwerking tussen verschillende partijen. Zij gaan in feite in elkaar op en vormen na een fusie één partij. Een fusie heeft heel wat voeten in de aarde, niet in de laatste plaats voor werknemers. Niet zelden leidt fuseren namelijk ertoe, dat er arbeidsplaatsen vervallen. Immers, een fusie is vaak bedoeld om een efficiëncyslag te maken.
- De juridisch minst verstreckende vorm van samenwerking is de contractuele samenwerking. Verschillende partijen maken met elkaar afspraken die in een overeenkomst worden neergelegd. De afspraken zijn afdwingbaar, dus niet om vrijblijvend. Deze vorm van samenwerking heeft vaak geen (directe) gevolgen voor werknemers.
- Dit kan anders zijn bij een zogenaamde 'joint venture', waarbij de betrokken partijen gezamenlijk een nieuwe rechtspersoon oprichten en daarin bepaalde activi-

teiten onderbrengen. Denk bijvoorbeeld aan verschillende ziekenhuizen die hun krachten voor de inkoop willen bundelen. De ziekenhuizen richten dan een nieuwe rechtspersoon op: de joint venture koopt dan namens de betrokken ziekenhuizen in. Een joint venture kan ertoe leiden dat werknemers mee overgaan naar de nieuwe rechtspersoon. Daarom moet goed in kaart gebracht worden welke gevolgen dit besluit heeft voor de werknemers.

- Een vierde vorm van samenwerking die in de zorg regelmatig voorkomt betreft de zogenaamde bestuurlijke fusie. Daarbij wordt het bestuur van de ene organisatie ook benoemd tot het bestuur van een andere organisatie. Hierdoor wordt de hoogste zeggenschap in feite uitgeoefend door dezelfde personen, zonder dat er iets in de organisatie zelf hoeft te veranderen. In eerste instantie heeft een bestuurlijke fusie geen directe gevolgen voor het personeel. Dit is anders wanneer er nieuwe plannen worden gemaakt en het bestuur bijvoorbeeld ervoor kiest de focus van een bepaalde zorgverlening uitsluitend bij één van de organisaties neer te leggen. Vaak is een bestuurlijke fusie de eerste stap voor een klassieke, juridische fusie.

Bij al deze vormen van concentratie heeft de ondernemingsraad een adviesrecht op grond van artikel 25 lid 1 WOR. Waarop moet een or dan op letten?

Aandachtspunten in het advies-traject

Op grond van artikel 25 WOR moet het advies van de or van wezenlijke invloed kunnen zijn op het te nemen besluit. Dit betekent dat de ondernemer de or tijdig moet betrekken bij een traject van samenwerking. Een traject tot concentratie of samenwerking verloopt veelal in fases.

De samenwerking begint meestal met een intentieverklaring tussen partijen voor een bepaalde vorm van samenwerking. De inhoud en vorm van een intentieverklaring verschilt sterk. De Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam bepaalde in meerdere uitspraken dat een intentieverklaring onder bepaalde omstandigheden adviesplichtig is. Voor de beoordeling of dit het geval is, is van belang of de partijen op grond van de intentieverklaring nog vrijblij-

vend tegenover elkaar staan. Is er bijvoorbeeld een boetebeding in een intentieverklaring opgenomen? Of bevat deze verklaring belangrijke voorwaarden van de transactie zoals over de koopprijs

Gekozen vorm kan verstreckende gevolgen hebben

of de vorm van samenwerking? Dan is er geen sprake meer van vrijblijvendheid en zal de intentieverklaring ter advisering aan de or moeten worden voorgelegd. Dit advies van de or moet immers nog van wezenlijke invloed kunnen zijn op de besluitvorming óf er samengewerkt gaat worden, zo ja met wie, en in welke vorm dit zal plaatsvinden.

Omdat het traject veelal in fases verloopt, is het gebruikelijk dat de or gefaseerd om advies wordt gevraagd. Het is daarbij van belang dat de or in deze verschillende fases tijdig om advies wordt gevraagd. De Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam heeft hierover bepaald, dat de ondernemer in het geval van gefaseerde besluitvorming moet waarborgen dat de fasering geen afbreuk doet aan de effectiviteit van de medezeggenschap. Dit betekent, zo bepaalde de Ondernemingskamer, dat de fasering er niet toe mag leiden dat de ondernemer in de eerste fase van de besluitvorming stelt dat bedenking van de or te vroeg

Zorgprofessionals werken veel samen. Bij samenwerking tussen organisaties heeft de or adviesrecht.

naar voren worden gebracht, of, in een latere fase, de or verwijt dat zijn bedenkingen te laat komen. De Ondernemingskamer legt de verantwoordelijkheid van het goed verlopen van het gefaseerde medezeggenschapstraject bij de ondernemer. Het advies moet dus van wezenlijke invloed kunnen zijn op de te nemen besluiten.

Daarnaast is inzicht in de volgende vragen essentieel voor de or:

1. In welke (juridische) vorm wordt de samenwerking of fusie gegoten?
2. Welk doel wordt met de samenwerking nagestreefd, en dient de beoogde samenwerking dit doel?
3. Waar komt de zeggenschap te liggen, en wat betekent dit voor de medezeggenschap?
4. Wat zijn de juridische, financiële en organisatorische gevolgen voor de organisatie?
5. Wat zijn de personele gevolgen en welke maatregelen worden getroffen ter opvang hiervan?

De personele gevolgen kunnen verschillen. Er kan sprake zijn van afvloeiing van medewerkers; hiervoor zal meestal een sociaal plan gelden. Er kan ook een overgang van onderneming plaatsvinden, waarbij alle rechten en plichten van de werknemers van rechtswege mee overgaan. Als er geen sprake is van overgang van onderneming maar er gaat wel een deel van de werknemers over

naar de verkrijgende partij, dan moeten er afspraken worden gemaakt tussen de vreemder en de verkrijgende partij. De or zal inzicht moeten krijgen in welke afspraken er worden gemaakt over werkzaamheden, werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden, en moet hieraan aandacht besteden in zijn advies.

Al met al heeft een adviestraject van samenwerking ingrijpende gevolgen voor de organisatie. Deze gevolgen zijn niet altijd door een or te overzien. Het kan daarom voor de or van belang zijn om zich door een deskundige te laten bijstaan.

Ziekenhuizen: specifieke toets en code

Fusies van ziekenhuizen kunnen ingrijpende gevolgen hebben voor onder meer patiënten. Een fusie kan immers ertoe leiden dat bepaalde afdelingen in een ziekenhuis worden gesloten (zoals geboortezorg, of Eerste Hulp). Voor fusies van ziekenhuizen gelden daarom specifieke normen, uitgewerkt in de Zorgbrede Governancecode en de Zorgspecifieke fusietoets.

Deze toets houdt in dat ziekenhuizen die (gezamenlijk) met vijftig personen of meer zorg verlenen, de fusie moeten melden bij de NZA. Deze instelling toetst onder meer de doelstellingen en redenen voor de fusie, wat de risico's zijn voor de kwaliteit en be-

reikbaarheid van de zorg, en hoe cliëntenraden, personeel en anderen betrokken zijn in het fusietraject.

De or kan hierin een eigen positie innemen en de NZA informeren. Daarnaast moeten ziekenhuizen met een bepaalde omvang* de voorgenomen fusie melden bij de Autoriteit

Consument en Markt (ACM). De ACM onderzoekt of de fusie geen mededingingsproblemen oplevert. Verzekeraars en cliëntenraden worden ge-

raadpleegd over de vraag hoe zij de gevolgen van een fusie inschatten en of zij een risico zien. De or kan hiervoor zelf of samen met de cliëntenraad input leveren. De ACM kan de fusie tegenhouden door geen toestemming te geven. Het was de bedoeling dat per 1 januari 2017 beide toetsen door de ACM zouden worden uitgevoerd, maar dit wetsvoorstel is nog niet aangenomen.

Suzanne Broens en Annette Terpstra
zijn werkzaam bij Sprengers Advocaten.

* Namelijk wanneer alle samengaande bedrijven bij elkaar wereldwijd een jaaromzet van ≥ 55 miljoen euro hebben, of wanneer minstens twee van de samengaande bedrijven in Nederland minimaal ieder een jaaromzet van ≥ 10 miljoen euro hebben. Bij een ziekenhuis is dit al snel het geval.

Bijstand door deskundige is belangrijk